

‘Als je naar de cijfers van het kindermisbruik kijkt, valt het in de Rooms-Katholieke Kerk reuze mee’

De cijfers in het rapport Deetman over misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk zijn ‘zwaar overdreven’. En de Nederlandse pers slikte alles voor zoete koek. Dat zegt jurist en theoloog Patrick Chatelion Counet (66) in zijn boek De Deetman files. Een parlementaire enquête had de waarheid uiteindelijk beter boven tafel gekregen.

Nijmegen

Tien jaar nadat het seksueel misbruik van minderjarigen door geestelijken de voorpagina's van kranten haalde, wil iedereen in de Rooms-Katholieke Kerk maar één ding: de bladzijde omslaan. De kerk is de afgelopen jaren door het stof gegaan en er is door de Nederlandse bisdommen en congregaties in totaal meer dan dertig miljoen euro betaald aan slachtoffers. Dat de voormalige hoogleraar Patrick Chatelion Counet zijn boek publiceert komt dan ook ongelegen, maar hij vindt dat hij zijn mond niet mag houden.

Chatelion Counet weet waarover hij spreekt. Als tienjarige jongen werd hij in 1964 misbruikt door een voetbaltrainer. Van 2010 tot afgelopen juli was hij als secretaris van de Konferentie van Nederlandse Religieuzen (KNR) als geen ander betrokken bij het onderzoek naar de kerkelijke misbruikaffaires die in deze jaren aan het licht kwamen.

In 2010 en 2011 deed CDA-coryfee Wim Deetman op verzoek van de Nederlandse Rooms-Katholieke Kerk onderzoek naar seksueel misbruik in de kerk tussen 1945 en 2010. De misbruikcijfers uit zijn rapport noemt Chatelion Counet nu ‘zwaar overdreven’. Deetman spreekt over 10.000 tot 20.000 slachtoffers, en elders zelfs over ‘enkele tienduizenden’. ‘Maar hij heeft zelf slechts 774 bruikbare meldingen binnengekregen’, zegt Chatelion Counet. ‘Van deze 774 melders heeft 43 procent bovendien vergeten te melden hoe oud ze waren en een derde gaf niet aan wat het misbruik inhield.’

niet onafhankelijk

Maar het opvallendst vindt hij toch: ‘Een maand voordat hij het rapport publiceerde laat Deetman hoogleraar statistiek Paul van der Heijden van de Universiteit Utrecht kijken naar de wijze waarop de commissie gerekend heeft. En deze antwoordt: “Uw berekening dat er in instellingen tussen de 10.000 en 20.000 slachtoffers gevallen zijn, kan ik niet reproduceren. Ik ben van mening dat de kwaliteit van de gegevens geringer is dan vooraf door u was gehoopt”.’

De aantallen zijn volgens Chatelion Counet dus ‘opgepoetst’ en hij snapt maar niet waarom journalisten daar nooit een kritische vraag over hebben gesteld. Hij geeft als verklaring dat Deetman zo bang was als niet-onafhankelijk te worden aangemerkt dat hij alles deed om elke schijn daarvan te voorkomen. ‘Deetman stond enorm onder druk van pers, politiek, publiek, en vooral van slachtofferorganisaties. Die zeiden: “Deetman is niet onafhankelijk, want hij is aangesteld door de kerk”.’

Het betwisten van de onafhankelijkheid 'is een telkens terugkerend thema, bij slachtoffers, maar ook bij artikelen in *NRC Handelsblad*. Uiteindelijk werd Deetman van hén afhankelijk en is de waarheidsvinding in het gedrang gekomen'. *NRC* speelde een voortrekkersrol in de openbaarmaking van de misbruikschandalen.

uit de lucht gegrepen

'Het verdient aanbeveling dat het onderzoek van Deetman wordt overgedaan', schrijft Chatelion Counet dan ook aan het eind van zijn boek. Maar dat is vrijwel onmogelijk. 'Deetman vertikt het om de archieven openbaar te maken.' De komende zeventig jaar kan het onder zijn beheer geschreven rapport niet op waarheid worden getoetst. Op last van de voormalige burgemeester van Den Haag zelf.

Chatelion Counet neemt het de media niet alleen kwalijk onkritisch naar Deetman te hebben gekeken, maar bovendien een soort heksenjacht te hebben ontketend tegen alles wat katholiek was. 'Er was een vooropgezette onwil om de kerk objectief tegemoet te treden', zegt hij erover. 'Kwaadwillendheid' noemt hij het zelfs. 'Er zijn heel onterechte aantijgingen gemaakt, zoals bijvoorbeeld de beschuldigingen van *NRC* over gedwongen castraties. Dat bleek uit de lucht gegrepen te zijn, evenals het bericht over 15.000 meisjes die in slavernij zouden zijn gehouden of de door de oversten opgelegde zwijgplicht aan slachtoffers in mediationzaken. Als je er een klein beetje op studeert, is dat allemaal heel simpel van tafel te vegen.'

Naast het Deetmanrapport en de onkritische media zit hem nog meer dwars: de processen die tegen de - nota bene veelal overleden - vermeende misbruikers zijn gevoerd, ook al waren zij voor het civiele proces verjaard.

In het Nederlands recht kan geen proces gevoerd worden tegen overledenen. 'Dat de kerk dat toch gedaan heeft, was een handreiking naar de slachtoffers, maar pakte ten nadele uit van de aangeklaagden', vindt Chatelion Counet. 'Als zaken verjaard zijn kun je als slachtoffer nergens meer terecht. De kerk heeft, onder druk van de samenleving, van pers en politiek, gezegd: wij doen het toch. Dat siert de kerk, maar daarin is zij te ver doorgeschooten.' Zo is volgens de jurist 'het belangrijkste principe van de Nederlandse rechtsstaat, dat burgers recht hebben op een eerlijk proces, met voeten getreden.'

van streling naar verkrachting

Bovendien voert hij aan dat slachtoffers in het geval van zaken die lang geleden hebben plaatsgevonden niet zelden een neiging hebben tot 'majoriseren', een juridische term voor 'uitvergrooten'. Dat kun je 'het slachtoffer nauwelijks kwalijk nemen', schrijft hij. 'De Compensatiecommissie van Beheer & Toezicht keerde tussen 5.000 en 15.000 euro uit bij betasting en 100.000 euro bij verkrachting of blijvende letselschade'. Klachten werden bovendien 'naarmate het proces vorderde verergerd of vergroot. Van streling en betasting werd het verkrachting. Van eenmalig werd het frequent. Eén pater? Nee, het waren er twee, drie. Dit gebeurde meer dan eens. De kerk had een vette jackpot neergezet. In de geweldszaken kregen de bisschoppen en oversten geen enkel slachtoffer te spreken. Wel dienden we de portemonnee te trekken.'

De Nederlandse bedragen lagen hoger dan in andere landen op het Europese vasteland. Chatelion Counet had liever gezien dat de kerk in Nederland had gekozen voor het Oostenrijkse model. 'Daar werden geen processen gevoerd, maar werd elk slachtoffer een compensatie van maximaal 15.000 euro aangeboden en werd een jaar lang psychologische hulp betaald door de kerk.'

Uiteindelijk bleken echter die gevoerde juridische processen niet eens nodig te zijn geweest. 'Tijdens de zogenaamde slotakte is besloten dat iedereen die zich gemeld had toch een schadevergoeding krijgt, zonder waarheidsvinding, zoals Deetman dat onomwonden noemde. Klagen was genoeg en de bisdommen en de congregaties betaalden. Bij geweldsmisdrijven bedroeg dat 17.500 euro.'

zondebok

'Eigenlijk wil ik in mijn boek vertellen dat het gigantische misbruik dat ook vandaag nog in de Nederlandse samenleving plaatsvindt, miskend wordt', zegt Chatelion Counet. Hij wijst op de rapporten die aantonen dat er jaarlijks in Nederland 62.000 minderjarigen seksueel misbruikt worden - buiten de kerk. 'Dat soort rapporten lagen er ook al in 2010 en 2011. De kerk wordt als een soort zondebok gebruikt om de aandacht af te leiden van de feitelijke situatie in de samenleving als geheel. Als je naar de cijfers van het kindermisbruik kijkt, valt het in de Rooms-Katholieke Kerk reuze mee. Dat is zelfs uit kringen rond de commissie Deetman naar voren gekomen. Je kon nog maar het beste bij de broeders op school zitten. Ook de commissie Deetman is erachter gekomen dat er in Nederland hoe dan ook honderdduizenden kinderen misbruikt zijn. Dat cijfer noemen ze niet in het rapport, maar het veel kleinere cijfer van 20.000 – wat dus feitelijk nog veel minder moet zijn – noemen ze wel.'

In het hele proces wordt meermaals over een parlementair onderzoek naar kerkelijk misbruik gesproken. De bisschoppen wilden dat koste wat kost voorkomen. Achteraf bekeken zegt Chatelion Counet: 'Ik denk dat de feiten tijdens een parlementaire enquête objectiever benaderd zouden zijn geweest dan nu in het rapport Deetman gebeurd is'. In zijn boek schrijft hij: 'Je hebt leugens, je hebt statistieken en dan heb je het rapport Deetman'.

Kader

De 'commissie Deetman' deed in 2010 en 2011 onderzoek naar seksueel misbruik van minderjarigen na 1945 binnen de Rooms-Katholieke kerk in Nederland. De commissie is na publicatie van haar eindrapport ophouden te bestaan. Voorzitter Wim Deetman heeft geen kennis van de publicatie van *De Deetman files*, laat zijn woordvoerder weten.

De commissie Deetman heeft 'in totaal 2.026 meldingen ontvangen', maar heeft 'voor een kwalitatieve analyse gebruik gemaakt van 774 meldingen' reageert Deetman op de beschuldiging van Chatelion Counet in het interview dat het slechts een klein aantal meldingen betreft. 231 meldingen van de 2.026 vielen buiten het kader van het onderzoek.

Over de schatting van het totaal aantal slachtoffers zegt Deetman dat het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut op verzoek van de commissie een berekening gemaakt heeft, waaraan de commissie een bandbreedte heeft gehangen. 'De onderzoekscommissie heeft zich niet gewaagd aan een inschatting hoger dan de bandbreedte omdat bij onderzoeken naar seksueel misbruik doorgaans sprake is van onderrapportage', schrijft Deetman. Een tweede deskundig zou hebben gezegd dat Deetman 'een beredeneerde en noodzakelijkerwijs voorzichtige inschatting geeft van de aard en omvang van seksueel misbruik van minderjarigen'.

Dat het archief niet open is, heeft te maken met 'de vertrouwelijkheid die slachtoffers en personen uit de Rooms-Katholieke Kerk is beloofd'. Verder vindt Deetman dat er geen sprake is geweest van 'rechtszaken waarin overleden personen zouden zijn veroordeeld'. De klachtenprocedure ging erom 'slachtoffers erkenning te bieden, hulp en in voorkomend geval een financiële tegemoetkoming'. Verder was het maximumbedrag in de regeling voor geweld geen 17.500 euro maar 5.000 euro, stelt Deetman.

Uit het TNS/NIPO-onderzoek 'blijkt dat het buiten de kerk net zo erg was als daarbinnen', laat Deetman weten. Daaraan 'is in het rapport eveneens aandacht besteed'.

NRC-journalist Joep Dohmen, die door Chatelion Counet wordt verweten onjuiste gegevens te hebben gepubliceerd, meldt deze krant dat hij van het verschijnen van het boek niet op de hoogte is en dat hij afziet van een inhoudelijke reactie.

De Konferentie Nederlandse Religieuzen laat in een verklaring weten dat Chatelion Counet gevraagd is van publicatie af te zien. Die bestrijdt dat: 'Het boek is geheel mijn verantwoordelijkheid. Dat vond men bij de KNR akkoord. Wel heeft men mij gevraagd met publicatie te wachten tot een aantal onderhandelingen voorbij waren.' KNR-voorzitter abt Bernardus Peeters: 'Nadat de auteur besloot niet van publicatie af te zien, heeft de KNR gevraagd om uitstel.'